

ΤΡΕΛΗ ΒΡΑΔΕΙΑ

ΕΙΧΑΝ στρώσει ἐκεῖ τὴν ψάθην, ἐπὶ τῆς ἄμμου, τὴν ὥραν ποῦ εἶχε νυχτώσει, ὡς Τοῦρκοι ῥαμαξανλῆδες, οἱ τρεῖς, ὁ Ἀντώνης ὁ Παθιώτης, ὁ Προκόπης τῆς Μαρούδας, κι' ὁ Σταμάτης ὁ Ἀρθανίτης, κι' ὁ γέρο - Καλοσιδῆς, τέταρτος, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ μικροῦ καπηλείου. Τὸ καπηλεῖον ἦτο ὀλίγα βήματα παραμέσα, βλέπον εἰς τὸν παραθαλάσσιον δρόμον, κ' ἡ ψάθα ἦτον στρωμένη πέραν τοῦ δρόμου, εἰς τὸν αἰγιαλόν, καὶ τὴν μίαν ἄκρην τῆς ἔβρεχαν, προσπαίζοντα εἰς τὴν ἄμμον, ἀμιλλώμενα ποῖον νὰ προσπεράσῃ τὸ ἄλλο, τὰ παιγνιώδη, χαρούμενα κύματα.

Ὁ γέρο - Καλοσιδῆς ἦτον πρῶτος μερακλῆς καὶ πρῶτος γλεντζές τοῦ χωρίου, πρόθυμος εἰς ὅλα, αὐτὸς καὶ τὸ καπηλεῖόν του. Εἶχε μείνῃ ἔως τότε μὲ τὸ ἄχτι του, καὶ μὲ τὸν κορμόν του τὸν κοντὸν καὶ κυρτόν, καὶ μὲ τὰ μακρὰ σκέλη του, ἐπειδὴ τοιοῦτος ἦτον ἐκ νεότητός του· πλασμένους μὲ ραχίτιν, οἶονεἰ μὲ τὸ καυκίον του ἐξεληθὼν ἐκ κοιλίας μητρός, καὶ καμμία δὲν τὸν ἐξήλευε νὰ τὸν πάρῃ. Ἀκολουθῶς κατώρθωσε νὰ ξεγελάσῃ μίαν, ταχέως ἐχήρευσε, εἶτα ἐνυμφεύθη δευτέραν φορὰν καὶ εὐθὺς ὕστερον ἀπέθανε. Τότε ἦτον ἀκόμη ἄγαμος· δὲν εἶχε πενηνταρίσει ἀκόμη.

Ἐκ τῶν ἄλλων, οἱ δύο ἦσαν νέοι ἄγαμοι, καὶ τὸν τρίτον, τὸν Προκόπην, τὸν εἶχε διώξῃ ἡ γυναῖκά του. Εἶχαν στρωθῇ ἐκεῖ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, τρώγοντες ὀστρεῖδια, ἀχινοὺς, λαχανόπητταν, πεταλίδας, καλόγνωμες καὶ κοχύλια.

Εἶτα ἔπιαν, ἔπιαν. Τὰ βαρέλια τοῦ γέρο - Καλοσιδῆ ἦσαν εὐθυμα, λάλα, διαχυτικά, ὅπως ὁ νοικοκύρης των. Ὑστερον ἤρχισαν τὰ τραγούδια:

«Πόσαις φορὰς τὰ κύματα!...» Ὁχι! πολὺ ῥεμβῶδες.

«... Ἡ ζωὴ θὰ νὰ φανῇ;... Ὁ χωρισμός... πονεῖ!» ὦ, μονότονον.

«Κοιμᾶσαι, πλάσμα ποῦ λατρεῖται...» ὦ, σχολαστικότης!

Δὲν ἦσαν τραγούδια αὐτά, καὶ ὁ ὀρίζων δὲν τὰ ἔστεργε. Οὕτε ὑπῆρχε κοινὸν διὰ νὰ τοὺς ἀκούῃ. Τὰ κορίτσια τῆς γειτονιάς ἐκλειδώνοντο ἐνωρίς, ὅμοια μὲ τὰ πουλιὰ ποῦ κοιτιάξουν ἐνωρίς εἰς τὰς φωλεάς των. Τὰ κύματα δὲν δέχονται ἄλλας ἡχοὺς ἀπὸ τὴν ἰδικήν των, τὴν πλουσίαν καὶ παναρμόνιον. Ὁ βράχος ἀντικρὺ ἐφαίνετο νὰ γελᾷ μὲ μακύρους ὀδόντας, ὡς κόκκαλα σκωρακωμένα, σπαρτά, πεταμένα ἐπάνω εἰς τὸ πλάγι τοῦ βουνοῦ, καὶ τὸ κύμα θραυόμενον ἐπάνω των ἐκάγχαζεν εἰς τὰς ἀγόνους προσπάθειάς των.

Ὅλα τὰ παράθυρα τριγύρω κλειστά. Ἐπειτα αὐτοὶ δὲν εἶχαν νὰ κάμουν τίποτε μὲ τὰ κορίτσια τῆς γειτονιάς· εἶχαν μὲ τοὺς ἰδίους ἑαυτοὺς

των. Μὴν πιστεύετε ὅτι, ἐπειδὴ εὗρισκοντο εἰς τὸ ὑπαιθρον, ἦτο θέρος ἤδη. Ἦτο τὸν Μάρτιον μῆνα καὶ ἔκαμνε ψυχρός. Ἐκαστος ἐκ τῶν τριῶν ἤρχετο ἐπὶ μίαν στιγμὴν νὰ ἐπρότεινεν ὁ εἰς τῶν ἄλλων δύο νὰ μεταβέσσωσι τὸ συμπόσιον ἐντὸς τοῦ κατηλείου. Ἀλλὰ κανεὶς ἐκ τῶν τριῶν δὲν τὸ ἐπρότεινεν. Ὁ γέρο - Καλοσιδάκης οὔτε ὑπώπτευνεν ὅτι ἔκαμνε ψυχρός. Εἶτα αἰφνης καὶ οἱ ἄλλοι ἔπαυσαν νὰ τὸ αἰσθάνωνται. Ἐπειτα ἤρχισε σιγὰ νὰ χιονίζει. Ὁ καλλιτέρος καιρὸς διὰ νὰ γλεντήσῃ κανεὶς «στοὺς μαχαλάδες». Ἡ καλλιτέρα προδιάθεσις διὰ νὰ κρυώσῃ κανεὶς χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ κρύο.

— Δοιπόν, στοὺς μαχαλάδες! Πᾶμε, παιδιά, τὸν ἀνέφορο.

Ἐκεῖ θὰ εὗρισκον κοινὸν νὰ τοὺς ἀκούσῃ. Ἐσηκώθησαν. Ὁ Σταμάτης, χωρὶς νὰ ἐξηγηθῇ, καὶ χωρὶς ἄλλος νὰ κάμῃ παρατήρησιν, ἐτύλιξε τὴν ψάθαν, καὶ τὴν ἔλαβεν ἐπ' ὤμου. Ὁ Καλοσιδῆς ἐφορτώθη ὡς δισάκκιον δύο φλάσκας δεμενας διὰ σχοινίου, κατερχομένας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ προέχοντος στέρνου του. Ἡ μία ἔφερε μαῦρον οἶνον, ἡ ἄλλη ξανθὸν μοσχάτον. Ὁ Προκόπης ἐκράτει ἐντὸς μανδηλίου πεταλίδας, παγοῦρια ψημένα, πώδας ἀστακοῦ, καὶ ἄλλα ἀρτύματα. Ὁ Ἀντώνης ἔκαμνε μῦλον κ' ἐδόνει τὸν ἀέρα μετ' ὅσον ῥαβδίον του. Ἐμπρός, πᾶμε!

Τότε ἤρχισε, ἐν τῷ ᾧμα νὰ βοίξῃ ἀπὸ τὰ τραγούδια ἡ πρώτη γειτονιά. Καὶ εἰς κάθε στροφὴν, ὁ Καλοσιδάκης, μετ' ὡνὴ περιπαθῇ, πάλλουσεν, προσέθετε τὴν ἐπώδον, τὴν ὁποῖαν ἡγάπα ὡς οἰκίαν αὐτῷ.

Ἔβγα νὰ ἰδῆς, ἔβγα νὰ ἰδῆς,
Σκύλλα, κορμὶ ποῦ τυραγνεῖς.

..

Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ᾄσμα, εἰς τὸν παλαιὸν ὄριον ἦχον, ἔβγα νὰ ἰδῷ τὸν ἴσκιό σου, κ' ἐγὼ τότε γνωρίζω», ᾄδον ἂν τὸ ἤκουσε καμμία εἰς τὸν μαχαλᾶν καὶ ἂν ἐφάνη εὐδιάθετος ν' ἀνταποκριθῇ εἰς αὐτοὺς ὅμως δὲν ἤρεσεν, ὡς παραπολύ σεμνόν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔτριψαν πᾶσαν εἰς τὸ φρύγιον καὶ τὸ τροχαϊκόν. Καὶ τότε πάλιν ὁ Καλοσιδῆς εὗρεν ἰδικήν του ἐπώδον νὰ ἐπισυνάψῃ:

Ντελμπεντέρισσα, Βασίλω,
στρῶσ' τὸ μπράτσο σου νὰ γύρω!

Ἀπὸ μίαν διακοπὴν τοῦ ἔως τότε πρωταιοδοῦ, τοῦ Προκόπη, εὐρὼν καιρὸν ὁ Καλοσιδῆς, ἤρχισε νὰ ᾄδῃ ἄλλο, γοργὸν τοῦτο, μέλος:

Βασίλω μ' κάτσε φρόνημα,
σάν τ' ἄλλα τὰ κορίτσια,
ς αὐτὴ τὴ γειτονίτσα...

Ὡς νὰ ἡλεκτρίσθῃ ἀπὸ τὴν γοητείαν τοῦ ᾄσματος, παραδόξως ἕνα παράθυρον ἔτριξε κ' ἐφάνη εἰς τὸ ἀσθενὲς φέγγος τῆς εἰς σύννεφα πλεούσης σελήνης μία σκιά εἰς τὸ στενὸν ἄνοιγμα.

Ἦτον ἡ Μαρούδα, ἡ γυνὴ τοῦ Προκόπη, ἡ ὁποία τὸν εἶχε διώξει ἀπὸ

τὸ σπίτι της πρὸ ἡμερῶν. Οἱ γέροντες οἰκοκυραῖοι τοῦ τόπου ἰσχυρίζοντο πάντοτε ὅτι ἡ σχεδὸν ἀπαράβατος συνήθεια τοῦ ν' ἀποτελεῖ οἰκία μέρος τῆς προικὸς εἶχε τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι δὲν ἠδύνατο ποτὲ ὁ ἀνὴρ ν' ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ πᾶν τουναντίον.

Ἠκούσθη τότε ὁξὺς ψιθυρισμὸς εἰς τὴν σιγὴν καὶ τὸ ὑπόφαινον σκότος, τὸσον συρσιτικὸς καὶ διάτορος, ὥστε ἐνῖκα καὶ τὴν πλέον στεντόρειον βαρυφωνίαν.

— Ἄ! τραγοῦδα τώρα, γλέντα, μπεκρολόγα, μεθοκόπα, ξενούχτα, ξερνοβόλα, γκάριζε! Ἄχ! βαγένι, πιθάρι, βαρέλα, μπουκάλα, γαλόνι, ταμετζάνα, στάμνα, στέρ-α, καρούτα, μαστέλλα, κρασοκανάτα! Ποῦ νὰ σκάσης!

Εὐθὺς ἠκούσθη δεύτερος τριγμὸς καὶ τὸ παράθυρον ἐκλείσθη μετὰ πείσματος.

Ὁ Καλοσιδῆς ἐπανέλαβε τὸ ᾄσμα :

Βασίλω μ' τὰ κουμπούρια σου
μὲ τί τάχεις γεμάτα,
βαρειά, π' ἀνάθεμά τα!

Καὶ αἱ ἡχοὶ ἀπ' ὅλας τὰς γειτονίας ἠγέρθησαν, καὶ ἀντήχει παρατεταμένως τὸ φαιδρὸν καὶ γοργὸν ᾄσμα τοῦ Καλοσιδῆ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἀνταπεκρίνετο, φαίνεται, εἰς τὰς ψυχικὰς διαθέσεις τῶν κωμαστῶν. Τοὺς ἐχρειάζετο κανὲν ἄλλο.

Ἀκριδῶς τότε ἔφθασαν ἔμπροσθεν καλοκτισμένης οἰκίας, τῆς ὁποίας τὸ ἐν παράθυρον ἦτο φωτισμένον. Γάστραι ποικίλων ἀνθῶν ἐφαίνοντο ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, ἄλλαι γάστραι ἐπὶ τοῦ δώματος. Ὑπῆρχε κοσμιότης καὶ κομψότης χαρίεσσα. Καθαρὸν πνεῦμα ἐφαίνετο ὅτι ἐπεφύτα εἰς τὸ ἐνδιαίτημα ἐκεῖνο. Καὶ ὅλα κατῇ γέλλον τὴν παρουσίαν φιλοκάλου ἐρατεινῆς κόρης.

Καὶ ἡ χιών, λεπτή, ἀραιά, ἐπιπτε. Καὶ οἱ τέσσαρες κωμασταὶ ἤσθοντο νὰ ὀροσίξεται τὸ μέτωπόν των ἀπὸ τὰς ἐλαφράς, ἀναφεῖς νιφάδας. Ὁ Ἀντώνης ἐκύτταζε νὰ εὕρῃ μέρος ὑπὸννεμον ἢ ἀπάτητον, χαμηλὴν στέγην καλύθης, ἢ πεζούλαν ἔμπροσθεν θύρας τινός, ὅπου νὰ ἔχῃ στρωθῇ μία ὁρὰ χιόνος. Εἶχε πόθον νὰ ὀροσίξῃ τὸ στόμα του, τὸν οὐρανίσκον του μὲ τὴν ἀθράν, παρθενικὴν χιόνα. Καὶ ἡ σελήνη ἐπλεεν εἰς τὸ κενόν, καὶ ἡ χιών ἐχάνετο πίπτουσα εἰς τὴν γῆν.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὁ Σταμάτης, καθὼς ἐθάσταζε τὴν ψάθαν ἐπὶ τοῦ ὄμου, ἤρχισε νὰ ᾄδῃ ὑποκάτω εἰς τὸ παράθυρον τῆς φιλανθοῦς κόρης ἄμουςον παρωδιάν ᾄσματος:

Πάει κουνίζοντας τῇ ὥραιος φεγγάρης
ποῦ μοῦ ντεῖξῃ ντικὲς σου ὥραιες μούτρες,
μιὰ βραντειά, κ' ἓνα κλάψα ντικό σου,
κ' ἐγὼ ἀγαπῶ τοῦ λόγγου σου!

— Σιώπα! ἄφησέ το! εἶπε περίλυπος ὁ Ἀντώνης.

Κ' ἔκαμε χειρονομίαν νὰ φράξῃ μὲ τὴν παλάμην του τὸ στόμα τοῦ φίλου του.

Εἶτα ἐσπόγγισε τὸ μέτωπόν του, ὡς νὰ εἶχεν ἰδρώτα καὶ νὰ ῥοθάνετο μεγάλην ζέστην.

— Δὲν πᾶμε καὶ παραπάνω, ἐπρότεινεν ὁ Καλοσιδῆς.

— Ναί, ναί, ἐπρόφερε μετὰ πόνου ὁ Ἀντώνης.

• •

Διηυθύνθησαν εἰς τὴν ἄνω συνοικίαν. Ἀποῦ ἀνῆλθον τὸν ἀνωφερῆ λιθόστρωτον δρόμον, ἐστράφησαν ἀριστερὰ πρὸς τὴν κρημνώδη ἀκτὴν, εἶτα ἔκαμψαν δεξιὰ πρὸς τὸ ἐνδότερον μέρος. Μετὰ τινα ἐλιγμὸν ἔφθασαν εἰς στενὸν δρομίσκον, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ὁποίου ἠγείροντο ὑψηλὰ δύο ἀρχοντόσπιτα. τὸ ἐν μὲ μικρὰν αὐλὴν πρὸς τὸν δρόμον, τὸ ἄλλο μὲ εὐρύν αὐλόγυρον καὶ κῆπον ὀπισθεν.

Ἡ αὐλόπορτα τοῦ πρώτου δεξιόθεν ἦτο ἀνοιχτή, τοῦ ἄλλου ὄχι.

— Κρασοπουλεῖ ὁ γέρο-Κρεμέζος, εἶπεν ὁ Ἀντώνης.

— Δὲν πᾶμε νὰ τοῦ κάμουμε ἀλεσθερίσι; ἐπρότεινεν ὁ Καλοσιδάκης.

— Σώθηκε κι' ὅλα τὸ κρασί μας; ῥώτησεν ἀνήσυχος, κυττάζων τὰς δύο φλάσκας ὁ Προκόπης, χωρὶς νὰ ἐνθυμῆται ἂν ἔπιον ἢ δὲν ἔπιον ἀπ' οὗτου ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὸ καπηλεῖον.

— Πᾶμε νὰ ρίξουμε μιὰ ματιά, εἶπεν ὁ Σταμάτης.

— Βέβαια· ἐσύ εἶπες τὸ σωστό, ἀπήντησε. πάλιν τὰς δύο φλάσκας ὁ Καλοσιδῆς, διὰ τοῦ κλωγμοῦ τῶν ὁποίων ἦθε ε νὰ πληροσφορήσῃ τὸν Προκόπην, ὅτι ἦσαν ἀκόμα «κοντόγμεμα», ἀλλ' ὅτι ἐδῶ ποῦ θὰ ἔμβαιναν δὲν θὰ ἔμβαιναν διὰ τὸν οἶνον.

Εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν, εἶτα εἰς ὑπόστεγον ὅπου ὑπῆρχε φῶς. Τοῦτο ἦτο ἄφρακτον ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ληνὸς καὶ πατητήριον διὰ τὰ κρασιά τοῦ γέρο-Κρεμέζου. Ὁ γέρον ἐκάθητο ἐκεῖ πλησίον εἰς τὸν κρατήρα τοῦ βαρελίου μὲ τὸ μακρὸν ἐκ κερασέας τσιμποῦκί του, τὸ ἔχον ἐπιστομίδα ἡλεκτροίνην, μὲ πλατεῖαν μεταξωτὴν καπνοσακκούλαν κρεμαμένην ἀπὸ τὴν μέσσην του. Ἐφόρει πανωθράκι ἀπὸ ἀγγλικὴν τσόχαν στιλπνόν, βελουδίνην τζάκαν, ἐμβάδας καὶ σκουφίαν χρυσοκέντητα.

Ἦτον ἀρχοντομαθημένος καὶ ἔλεγαν πῶς εἶχε «γρόσια πολλὰ»! Εἶχε καὶ εἶχε καράθια εἰς τὴν νεότητά του, μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε περιέλθει εἰκοσάκις τὴν Μεσόγειον. Τώρα, μετὰ τὸν θάνατον τῆς γραίας ἢ διχόνοια εἶχεν ὑπαισέλθει δυστυχῶς εἰς τὸν οἶκον καὶ οἱ υἱοὶ του «καλημέρα» δὲν τοῦ ἔλεγαν. Εἶχεν υἱοθετήσει, ὅπως ἔλεγαν, μίαν ὀρφανὴν διὰ νὰ τὴν ἀρήσῃ κληρονόμον τοῦ βίου του, ὅσος τοῦ εἶχε μένει ἀκόμα.

— Δοιπόν, πῶς τὰ περνᾷς, καπετὰν Παναγῆ;

— Ἐ, πῶς νὰ τὰ περάσω. παιδιά· Ἐγραψα μέσα στὴ Χαλκίδα νὰ μοῦ βγάλῃ ἀφορισμὸ ὁ Δεσπότης.

— Ἀφορισμὸ; Θεὸς φυλάξῃ! Γιὰ τί πρᾶμμα;

— Δὲν ἀκούσατε σεῖς ποῦ μοῦ χύσανε τὸ κρασί μου αὐταῖς τῆς ἡμέρας;

Καὶ ἤρχισε νὰ διηγῆται πῶς ἄγνωστος ἐχθρὸς, ἴσως κανέναν βαλμένον ἀπ' τοὺς «δικούς του, ποῦ δὲν τὰ εἶχε καλὰ μαζύ τους, εἶχεν εἰσχωρήσῃ διὰ νυκτὸς ὁ ἀπόκοτος εἰς τὴν αὐλὴν καὶ εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς οἰκίας καὶ

είχεν ανοίξει τὸν κρουὸν τοῦ μεγάλου βαγενίου του κ' ἐχύθησαν τριάντα βαρέλες χρυσί. Τώρα τοῦ ἔμενε μόνον αὐτὸ τὸ μεσακὸ βαρελάκι ποῦ τὸ κρασοπουλεῖ κι' ἄλλα δύο ἢ τρία μικρότερα, τὰ ὅποια εὕρισκε ἡδονὴν νὰ λιανοπωλῇ μοναχὸς του, ὅχι τόσον διὰ τὰ λεπτὰ ποῦ θὰ μαζώξῃ, ὅσον διότι ἔρχονται, ἅς εἶνε καλὰ, τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, τὰ λεθεντόπαιδα· καὶ τοῦ κάνουν συντροφιά, γιὰ νὰ περνᾷ κι' αὐτὸς τὴν ὥραν του.

Ἄς πᾶν νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μου,
 πῶς τὰ περνάει ἡ ἀγάπη μου,
 Μοῦπαν ἄλλοῦ κι' ἀγάπησε,
 κ' ἐμένα μ' ἀπαράτησε.
 — Ποιὸς σ' τῷπε, δεντρουλάκι μου,
 δὲ σ' ἀγαπῶ, πουλάκι μου;
 Ἄν σ' τῷπε ὁ ἥλιος νὰ σβυστῇ,
 τᾶστρι νὰ μὴ ξημερωθῇ...
 Κι' ἂν σ' τῷπανε στὴν ἐκκλησιά,
 κερί νὰ μὴ ἀνάψουν πειά...
 Κι' ἂν σ' τῷπε τὸ Ῥηγόπουλο,
 στὴν Μπαρμπαριά σκλαδόπουλο!

Τὸ ἄσμα τοῦτο ἔτερπεν ἐξόχως τὸν γέρο-Κρεμέζον, τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καθὼς εἶχεν εἶπῃ ὁ Σταμάτης τοὺς ἡμίσεις στίχους, ἡκούσθη θροῦς εἰς τὸν ἐξώστην, τὸν πρὸς τὴν αὐλὴν, καταντικρὺ τοῦ ὑποστέγου ὅπου εὕρισκοντο οἱ νυχτερινοὶ ἐπισκέπται.

Ἦτον ἡ ὄρρανῃ, ἡ προστατευομένη τοῦ οἰκοδεσπότου, χαρίεσσα κόρη. Ὁ Σταμάτης εἶχε «κλέφτικο μάτι,» καὶ εἶδε τὴν ὠραίαν κοπέλλαν, ἐξεληθοῦσαν σιγά, διὰ ν' ἀκροασθῇ καλλίτερον τὸ ἄσμα, νὰ ἴδῃ καὶ τὸν τραγουδιστὴν, βέβαια. Ὁ Προκόπης δὲν ἔδλεπε πλέον τίποτε, καὶ ὁ Ἀντώνης ἔστρεψε βλέμμα ἀπογοητευμένον πρὸς τὰ ἐκεῖ. Αἱ δύο φλάσκαι ἐσεῖσθησαν καὶ ἐκλωῶσαν ὑπὸ τὴν πνοὴν καὶ τὴν κόλπωσιν τοῦ στέρνου τοῦ Καλοειδῆ, ὁ ὅποιος τότε μόνον ἐστοχάσθη ὅτι ἦτο μάταιον νὰ τὰς φέρῃ ἐπάνω του, κ' ἐκεῖ ποῦ εἶχαν καθήσει, καὶ ἔσπευσε νὰ τὰς ξεφορτωθῇ. Ἀλλὰ μόνον μίαν στιγμὴν ἐφάνη ἡ λευκὴ νυχτερινὴ ὀπτασία, καὶ πάλιν ἀπεσύρθη· ἐλαφρὰ ὡς ἀτμὶς ὁρόσου. Ὁ γέρο-Κρεμέζος δὲν ἐγροίκεσε τὴν παρούσαν της.

— Καὶ τί γίνεται, καπετὰν Πιναγῇ, ὁ γείτονάς σου, ὁ γέρο-Χαρμόλαος ἠρώτησεν ὁ Καλοειδῆς.

— Ἄμ' τί νὰ γείνη, ὅλο μέσα κάθεται, σὰν τὴ λεχῶνα, κι' ὅλο ἀπεικαστὰ θέλει ν' ἀκούῃ· ἀπήντησε καγχάσας ὁ γέρο-Κρεμέζος.

— Καὶ ποιὸς τοῦ τὰ λέει, τ' ἀπεικαστὰ;

Ἡ γειτόνισσες γύρω-γύρω.

Ὁ γέρο Χαρμόλαος ἦτον ὁ ἰδιοκτῆτης τῆς ἄλλης ἀρχοντικῆς οἰκίας, τῆς ἀντικρυνῆς, μὲ τὸν αὐλόγυρον καὶ τὸν κῆπον. Ἀντίζηλος τοῦ Κρεμέζου εἰς ὅλα, εἰς τὰ καράδια, εἰς τὰ «πολλὰ γρόσια», ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ὀφρίσματα καὶ εἰς τὴν εὐνοίαν τῶν γειτονισσῶν. Ἦτον ὠραίος γέρων, σχεδὸν μεγαλοπρεπῆς, εὐτραφῆς, λευκὸς ὅλος, ποδαλγός, φορῶν βελούδινα καὶ χρυσοποίκιλτα· πάλα: ποτὲ πλοίαρχος καὶ ἰδιοκτῆτης τῆς ἐξακουστῆς

«Μινέρθας» πλοίου μεγίστης χωρητικότητας, κοσμογυρισμένος κι' αὐτός, ὅπως ὁ γέρο-Κρεμέζος, εἰς τὴν νεότητά του ὑπῆρξεν, ὅπως ἔλεγαν, ἱερολοχίτης εἰς τὸ Δραγατσάνι. ἐπιζήσας, ἀφοῦ ἐξετέλεσε τὸ χρέος του. Εἰς τὸ γῆρας του, χωρισμένος ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, ὑπηρετούμενος ἀπὸ μακρινὰς πτωχὰς ἀνεψιάς του, ἐτέρπετο καθήμενος ἐν μέσῳ χοροῦ μεσηλίκων γυναικῶν, καὶ ἀκούων, καθὼς ἰσχυρίζετο ὁ Κρεμέζος, διαφόρους χαριεντισμούς καὶ «ἀπεικαστά», ὅχι ὅλα, ἀλλὰ τὰ μετέχοντα κνίσης καὶ κέντρου.

— Καὶ χορταίνει ἀκούοντας ἀπεικαστά; ἠρώτησε πάλιν ὁ Καλοσιδάκης.

— 'Σὲ οὐλα τὰ πάντα εἶνε χόρτασι, καὶ δὲν εἶνε χόρτασι! ἀπήντησεν ἀποφθεγματικῶς ὁ γέρο-Κρεμέζος.

* *

Καθὼς ἐσηκώθη ἡ παρέα καὶ ἀπεχαιρέτησε τὸν καπετὰν Παναγῆν, ὁ Καλοσιδῆς ἐπρότεινε, καὶ ὁ Σταμάτης ὑπεστήριξε, νὰ δοκιμάσουν νὰ εἰσχωρήσουν πρὸς νυκτερινὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γέρο-Χαρμολάου. Τοῦτο θὰ κατωρθοῦτο εὐκόλως διὰ τεχνάσματος, καθὼς ἰσχυρίζετο ὁ Καλοσιδῆς. Ἡ αὐλόπορτα δὲν ἦτον κλειδωμένη, ἀλλὰ μόνον μανδαλωμένη. ὑπῆρχε δὲ προφανῶς, καθὼς ἐμαρτύρει τὸ πάμφωτον παράθυρον καὶ οἱ ἡχηροὶ καγχασμοὶ οἱ ἐκφεύγοντες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκείθεν, συναναστροφή εἰς τοῦ γέρο Χαρμολάου. Ὁ Καλοσιδῆς, ἐπειδὴ εἶχεν ὀλίγον θάρρος, καθὼς μακρινὸς συγγενὴς τοῦ ἰδιοκτήτου, θὰ εἰσεχώρει, φέρων τὰς δύο φλάσκας εἰς τὴν οἰκίαν, θ' ἀνέβαινεν εἰς τὸν μουσαφίρ-ὄντα, θὰ κατάρθωνε διὰ μιᾶς νὰ καλοκαρδίση τὸν γέροντα, ὁ ὁποῖος ἡγάπα παραπολύ τὴν μετὰ νέων συναναστροφὴν, θὰ προσεποιεῖτο ὅτι βιάζεται νὰ φύγῃ, λόγῳ ὅτι τὸν περιμένει κάτω ἡ παρέα του, καὶ τότε ὁ γέρο-Χαρμολάος, διὰ νὰ μὴ χάσῃ γρήγορα τὴν συντροφίαν τοῦ Καλοσιδῆ, θὰ ἐπιλοτιμεῖτο νὰ καλέσῃ τοὺς πάντας ἐπάνω, εἰς τὴν οἰκίαν. Θὰ ἤξιζε τῶν ὄντι νὰ εἰσέδουν οἱ νέοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας αὐτῆς, ὅπου θὰ ἔβλεπον τὸν γέροντα, ἀξιοπεριεργὸν Οἰδίποδα, καθότι ἔπασχε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου, ἐκ ποδάγρας, ἀνακλιμένον ἐν μέσῳ ἡμισείας δωδεκάδος Σφιγγῶν, καὶ ἀσχολούμενον μετὰ καγχασμῶν νὰ λύῃ τὰ διάφορα αἰνίγματα, τὰ διαφορούμενα τὴν οὐσίαν, διαφορούμενα καὶ τὴν μορφήν, τὰ ὁποῖα προέβαλλον πονήρως ἐκεῖναι.

Ἄλλ' ὁ Ἀντώνης μετὰ σκαιότητος ἀντέστη εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο, λέγων ὅτι δὲν τοῦ ἀρέσει νὰ ὑπάγῃ τοιαύτην ὥραν εἰς ξένην οἰκίαν διὰ ν' ἀκούσῃ αἰνίγματα. Οἱ ἄλλοι δὲν ἐπέμενον πολὺ, ἐπειδὴ εἶχεν ἀρχίσει ἤδη νὰ παληῶνῃ ἡ συντροφία των καὶ νὰ γίνεταί ἔωλος. Πρὶν ὅμως ἀπομακρυνθῶν, ὁ Σταμάτης, ὅστις ἦτο ὁ πλέον ἀτίθασσος ἐκ τῶν τεσσάρων, ἐστάθῃ ὑπὸ τὸ φωτισμένον παράθυρον τῆς οἰκίας, φέρων καὶ τὴν ψάθαν ἐπ' ὤμων, καὶ ἔρχισεν ἀκράτητος νὰ τραγουδῇ:

Ὁ ἡγούμενος τοῦ Φαῖμεσμπρούμι,
εἶκε μουσαφίραίους,
γιαρ γιαρ γιούμ,
καὶ μάλιστα μίαν καλόγγραζα.

Οἱ μουσαφισαίους ἦταν ὅλοι μετυσμένοι
ἀπὸ τῆ φαίς κι' ἀπὸ τὴν πιότης,

γιαρ γιαρ γιούμ,
ἦταν ὅλοι στουπιντόν.

«ὦ ψυκή κι' ἀγγέλικο κορμί!»

Οἱ μουσαφισαίους ἔφεραν καὶ ροβολιά
κάτω πτὴν περιφόλα,

γιαρ γιαρ γούμ,
πρὸς ντιασκέντασις.

—ὦ, καλησπέρα σας, κύριε Φαῖμεσμπρούμ·
Τί φέλεις ἐντῶ μέσα;

γιαρ γιαμ γιούμ,
Τὴν βλέπομεν τὴν καλόγγρεζα.

—ὦ! τὲν ἐπιστρέφομεν πλέον εἰς τὴν κελλιον·
Τὰ γκείνω Μάρτιν Λοῦτερ,
γιαρ γιαρ γιούμ,
'ς αὐτὸν τὸν ὠραῖον τὸν κόσμον.

Τὸ τόλμημα τοῦ Σταμάτη ἔφερε μεγαλῆτερον τοῦ προσδοκωμένου ἀποτέλεσμα· τὸ παράθυρον ἠνοιχθη, καὶ γυνὴ τις προέκυψε πρὸς στιγμὴν. Εἶτα αὐτὸς ὁ οἰκοδεσπότης, υποθασταζόμενος, ὡς φαίνεται, ἐφάνη εἰς τὸ παράθυρον, τὸ ὁποῖον εὗρίσκετο πλησίον τοῦ «μεντερίου», ἐφ' οὗ ἔκειτο ἐξηπλωμένος.

—Κοπιάστ' ἐπάνω, παιδιά· κοπιάστε· ἔχουμ' εὐχαρίστησι· ἐφώναξε μὲ δυνατὴν καὶ πάλλουσαν φωνὴν ὁ γέρων Χαρμόλαος, ἀναγνωρίσας πάραυτα τὸν Σταμάτην, τὸν ἄδοντα, καὶ τὸν Καλοσιδῆν, τὸν ἴδιον συγγενὴ του.

Καὶ πάλιν ὁ Ἀντώνης ἐφάνη σκαιὸς καὶ ἀνένδοτος. Ἀνένδυσεν ἀπλῶς, καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν δρόμον. Ἦτο ἤδη μακράν. Ὁ Προκόπης, παραπατῶν ὀλίγον, τὸν ἠκολούθησε, καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἐζήτησαν συγγνώμην ἐπειδὴ ἡ ὥρα ἦτον περασμένη, καὶ ἡ παρέα δὲν εὗρίσκετο σύμφωνος. Ὁ γέρων Χαρμόλαος ἐλυπήθη πολὺ. Ἦτον δὲ τότε ἐνδεκάτῃ ὥρᾳ.

Ἔως τότε δὲν εἶχον εὖρῃ εὐκαιρίαν νὰ στρώσουν πουθενά, εἰς τὸ ὕπαιθρον, τὴν ψάθαν, τὴν ὁποίαν ἔφερον ἐπ' ὤμου ὁ Σταμάτης, διὰ νὰ καθήσουν. Ἀλλ' ἰδοὺ τώρα ἔφθασαν εἰς τινα ἀκατοίκητον οἰκίαν, χωρὶς θύραν, καὶ μὲ μικρὰν αὐλὴν, κ' ἐκεῖ ὁ Σταμάτης, χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν συναίνεσιν τῶν λοιπῶν, ἔστρωσεν ἐντὸς τῆς αὐλῆς τὴν ψάθαν.

Ἦτον ἡ οἰκία ἐκείνη μιᾷς Κυριακούλας καλουμένης, τὴν ὁποίαν ὁ γέρων Δήμαρχος, ἐκπληρῶν καὶ τὰ ἀστυνομικά, εἶχεν ἐξορίσει πρό τινος χρόνου, ὡς «κακὸν παράδειγμα», ἀπὸ τὸν τόπον. Ἐκεῖ ἐξηπλώθη ὁ Σταμάτης, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἤθελε ν' ἀπαγγεῖλῃ τοὺς ἐξορκισμοὺς, διὰ τῶν ὁποίων ν' ἀνακαλέσῃ οἶονεῖ ὡς νεκρὰν τὴν ἀποῦσαν, εἰς τὸ «ἔρμον σπιτάκι της, τὸ πικραμμένο». Χάριν συντομίας παραλείπομεν ὅλα ταῦτα.

σπεύδοντες νὰ ἐξημερωθῶμεν τὸ ταχύτερον ἀπὸ τὴν νύκτα αὐτὴν, τὴν θλιθεράν μᾶλλον ἢ φαιδράν.

Ἔμειναν ἐπ' ὀλίγον ἐκεῖ· εἶτα ὁ Σταμάτης, μὲ ἀγρίας φωνάς, ἔτρεξε νὰ ἐξυπνήσῃ μερικοὺς γνωρίμους γείτονας, καὶ ὑπεχρέωσε τὸν γέρο-Ἄρμαμέντον νὰ καταβῇ εἰς τὸ κατώγι του, καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ μισχᾶτόν του κρασί νὰ τοὺς κερᾷ, ἐπεὶδὴ ὁ Σταμάτης εἶχε χύσει ἐν τῷ μεταξύ τὰς δύο φλάσκας τοῦ Καλοσιδῆ, διὰ νὰ τὸν ξαλαφρώσῃ, καθὼς ἔλεγε. Μία γειτόνισσα, ἡ γραῖα Ντολαμοῦ, ἐξυπνήσασα ἀπὸ τὸν θόρυβον, ἐξῆλθεν εἰς τὸ παράθυρον, καὶ ἤρχισε νὰ νουθετῇ καὶ νὰ ἐπιπλήττῃ αὐστηρῶς τὸν Σταμάτην. Αὐτὸ δὲν τὸ εἶχε ξαναἰδῆ ποτὲ στὴν ζωὴν της. Τί ἀταξία καὶ τί παλαθομάρα ἦτον αὐτή! Παιδιὰ ἀπὸ σπίτια, ἀπὸ σοῖ κι' ἀπ' ἀράδα, νὰ γυρίζουν μεσάνυχτα στοὺς μαχαλάδες, νὰ ξεπρογίζουν τὸν κόσμο ἀπ' τῆς φωναῖς κι' ἀπ' τὸ κακὸ! Ἔσπερα. δὲν ἔχει δίκιο ὁ Θεὸς νὰ μᾶς χαλάσῃ;

Ἡ τελευταία ἐπίσκεψις ἔγινεν ὀλίγον παραπέρα, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ χωριοῦ, ἐκεῖ ἐπάνω ὅπου ἐκατοικοῦσαν οἱ τρεῖς Γύφτοι, καὶ ἡ Ἑλένη, ἡ πρῶν Ἀηλέ, σύζυγος τοῦ Κωνσταντῆ ὀνομασθέντος. Ἦσαν νεοφώτιστοι, αὐτοὶ καὶ ἄλλαι δύο ἢ τρεῖς οἰκογένειαι. Ἀφήσαντες τὴν Θεσσαλίαν, εἶχαν ἔλθῃ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῷ 1878. Ὡς βαθεῖς πολιτικοί, εἶχαν προῖδῃ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας — ἴσως τῇ βοηθείᾳ τῆς μαντικῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν μετῆρχοντο αἱ γυναῖκες των—καὶ ἔσπευσαν νὰ βαπτισθῶσιν. Ἐγνώριζον καὶ ἀπὸ πρὶν τὴν γεῦσιν τοῦ χοιρείου κρέατος καὶ τοῦ οἴνου, ἀλλὰ μετὰ τὴν βάπτισίν των, ἐπεὶδὴ συνέπεσον αἱ ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Κρεωφαγίας, ἐχόρτασαν δαφιλῶς ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα ἡδύσματα. Ἀμα ἐμβῆκεν ἡ Μεγάλῃ Σαρακοστή, ὁ εἰς τούτων, Κωνσταντῆς, ὁ πρῶν Μουσταφᾶς, ἡρώτα ἀφελῶς·

— Δὲν τρῶνε λουκάνικο, τώρα, τῇ Σαρακοστῇ, τζάνεμ;

Ἐκεῖ ὡς ἔφθασαν, ἐμπροσθεν τῆς καλύθης, ὁ Ἀντώνης, πρῶτην φεράν, ἤνοιξε τὸ στόμα, καὶ ἤρχισε νὰ τραγουδῇ·

Τὰ μάτια σ', Ἀηλέ μου, καὶ Τουρκο-Λένη μου,
κάνουν τὸ αἷμά μου νὰ βράζῃ . . .

Καὶ ὁ Καλοσιδῆς πάραυτα ἐπρόσθεσε τὸν στίχον·

Πῶς βράζει τὸ κρασάκι μὲς τὸ βαγένι μου,

Ὁ σύζυγος τῆς Ἀηλῆς, καὶ πρῶν ὡς Μουσταφᾶς, καὶ τώρα ἀκόμη, ὡς Κωνσταντῆς, δὲν εἶχε τὴν γελόιαν ἀδυναμίαν νὰ ζηλεύῃ διὰ τοιαῦτα ἀστεῖα.

Ἐσηκώθησαν καὶ οἱ τρεῖς, αὐτός, καὶ ὁ Παῦλος, ὁ πρῶν Μεχμέτης, καὶ ὁ Μάρκος, ὁ πρῶν Χασάνης, καὶ ἔλαβον ὁ πρῶτος τὴν γκαϊδαν του, ὁ δεύτερος τὸ λαγοῦτον, καὶ ὁ τρίτος τὸ κλαρινέττον, καὶ ἐν τῷ ᾧ αἱ τὰ ἐχόρδισαν. Καὶ τότε ἤρχισε δαιμονιώδης χορὸς, ἐκεῖ, εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν, εἰς τὰ Γύφτικα, γύρω-τριγύρω εἰς μίαν καλύθην ἡμισκεπῇ καὶ ἡμιφρακτον, χρησιμεύουσαν ὡς σιδηρουργεῖον. Καὶ ἡ γκαϊδα βραχνόφωνα ἐφαίνετο νὰ λέγῃ βαθειά, μὲ φθόγγους ἐγγαστριμύθου, τοὺς ἀδῆλους καὶ μούς τοῦ συζύγου τῆς Ἀηλῆς, καὶ τὸ λαβοῦτον ἔμελεπε λίαν παραπανετικά τὰ ἄγνωστα ντέρτια τοῦ Παύλου, τοῦ πρῶν Μεχμέτη, καὶ τὸ κλα-

ρινέττον διελάλει, εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός, εἰς τὰς κοιλάδας καὶ εἰς τὰ ὄρη, τὰ ἄρρητα βάσανα τοῦ πρώην Χασάνη, τοῦ Μάρκου. Ὁλη ἡ γειτονία ἔχασε λίαν παρῶρα τὸν ὕπνον της, καὶ ὅλον τὸ χωρίον ἀντήχησεν ἀπὸ τὴν ἀλλόκοτον, τὴν μεγαλόφθογον ὀρχήστραν.

Ὁλίγη ὥρα ἐπέρασε, καὶ ἐφάνη ὁ δεκανεὺς, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἀνδρῶν, μὲ τὰ τουφέκια των. Ἀπὸ τὸν στρατῶνα, κάτω ἀπὸ τὰ παρβαλάσσια, πέραν τῆς ἀγορᾶς, πρὸς τὸν ἀνατολικὸν λιμένα, εἶχεν ἀκούσει τὸν θόρυβον, εἶχε χάσει τὸν ὕπνον, καὶ ἦλθε διὰ τὰ ἐπιβάλλη τὴν τήρησιν τῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων.

— Καλῶς ἦλθατε, κύριοι! λυπούμεθα διότι ἐγείναμεν ἀφορμὴ νὰ ἐνοχληθῆτε. ἐφώνησεν ὁ Σταμάτης, ὁ ὁποῖος κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤσχολεῖτο νὰ κερνᾷ τοὺς τρεῖς γύφτους, μὲ τὴν φλάσκαν, τὴν ὁποίαν εἶχε γεμίσει ἐκ νέου ἀπὸ τὸ περίφημον μωσχῶτον τοῦ γέρο-Ἀρμαμέντου.

Ὁ δεκανεὺς τοὺς πρεκάλεσεν εἰρηνικῶς νὰ διαλυθῶσιν, ἐπειδὴ ἦτο καιρὸς πλέον.

Ἄλλως, εἶπε, θ' ἀναγκασθῇ νὰ προσκαλέσῃ τὰς τέσσαρας κυρίας καὶ τοὺς τρεῖς γύφτους, ἐπὶ νοματαίους, τὸ ὅλον, νὰ τὸν ἀκολουθήσουν εἰς τὸν στρατῶνα.

Εὐθὺς κατόπιν μετεμελήθη καὶ ἐδήλωσεν ὅτι κατὰσχει μόνον τὰ τρία ὄργανα τῶν γύφτων. Οἱ γύφτοι ἐτρόμαξαν.

— Δὲν εἶν' ἐδῶ λευθεριά, τζάνεμ; Τὸ ἴδιο, ὅπως στὸ Βῶλο, εἶνε κ' ἐδῶ;

Μὴ θέλων ν' ἀγγαρεύσῃ τοὺς ἀνδρας του, προσέθηκεν ὁ ἀστυνομεὺς δεκανεὺς, διὰ νὰ κουβαλήσουν τὰ ὄργανα, προσκαλεῖ τοὺς γύφτους νὰ τὸν ἀκολουθήσουν εἰς τὸν στρατῶνα, ὅπου νὰ τὰ παραδώσωσι.

Οἱ τρεῖς γύφτοι ἤτοιμάσθησαν, μὲ κρεμασμένα ὦτα, νὰ ὑπακούσουν.

— Ἀλλά, ἐπέφερεν ὁ νέος καὶ ζωηρὸς δεκανεὺς, δὲν πρέπει νὰ πᾶμε ὡς ἐκεῖ βουβοί! τί διάβολο! Λέτε καὶ τίποτα στὸ δρόμο.

Καὶ τότε οἱ γύφτοι, εὐθυμοί, ἐπανελάθον τὴν διακοπεῖσαν συναυλίαν των.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, πρὶν ἐκκινήσουν, ἡ Ἀηλέ, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Ἀντώνην, ἔκραξεν ἀπὸ τὴν θύραν τῆς καλύβης, ὅπου ἴστατο:

— Γιὰ πὲς το πάλι, κεῖνο τὸ τραγοῦδι, πῶς τῶλεες; . . .

Ὁ Ἀντώνης τὸ εἶπε.

Τὰ μάτια σ', Ἀηλέ μου, καὶ Τουρκο-Λένη μου!

Ὁ δεκανεὺς ἐγέλασεν ἀκουσίως, καὶ ἡ ἀφετηρία ἐγείνεν ἐν μεγάλῳ κρότῳ καὶ βοῇ.

— Δὲν σου φαίνεται πῶς πᾶμε νὰ ποῦμε τὰ πιστρόφια; εἶπεν ὁ Σταμάτης.

— Ναί, σὰν νὰ γυρίζουμε ἀπὸ γύφτικο γάμο, εἶπεν ὁ Καλοειδής.

Καὶ ἡ συνοδεία ἠκολούθησε τὸν δρόμον της πρὸς τὰ κάτω, διεγείρουσα καὶ ἐκκωφαίνουσα ὅλον τὸ χωρίον μὲ τοὺς δαιμονιώδεις φθόγγους τῆς ὀρχήστρας της.